

BŁOTO I BEZTROSKA

NATURALNE PLACE ZABAW

Zabawa na świeżym powietrzu to niezwykle istotny element rozwoju przedszkolaka. Kontakt z naturą i przebywanie na dworze są również ogromnie ważne dla zdrowia. Do spędzania czasu poza domem zachęcają najmłodszych place zabaw, zarówno te tradycyjne, jak i naturalne – wykorzystujące elementy otaczającej dzieci rzeczywistości i dzikiej przyrody.

ALICJA MIRONIUK

Plac zabaw to nie błaża sprawa. Dla dorosłych, którzy chcą zostać lub już są rodzicami, dostęp do niego staje się jednym z kryteriów wyboru nowego miejsca zamieszkania czy przedszkola. Nowe, kolorowe, ogrodzone place zabaw podobają się dorosłym, którzy z czasów swojej młodości pamiętają raczej niekompletne urządzenia i łuszczącą się farbę. Szukają dla swoich pociech atrakcyjnych, nowoczesnych miejsc, które – to bardzo ważne – są także bezpieczne: ogrodzone, zamykane, czasami nawet monitorowane.

W tym artykule chciałabym zachęcić do spojrzenia poza tematycznie stylizowane kształty i zapoznania się z nowym trendem, który staje się coraz popularniejszy w praktyce projektowania obiektów. Trendem, którego filozofię pamiętamy z czasów naszych podwórkowych harców – naturalnymi placami zabaw.

Nowocześni kałużyści

Zamiast wstępu chciałabym zacytować wiersz Danuty Wawiłow *Kałużyści*: „Już od rana na podwórzu / wśród patyków i wśród liści / przycupnęli nad kałużą / pracowici kałużyści. / Wygrzebują brud z kałuży, / niech kałuża będzie czysta! / Pełne ręce ma roboty / każdy dobry kałużysta! / Rękawiczką i chusteczką / dwóch błocistów chodnik czyści. / Obrzucają się szyszkami / bardzo dzielni szyszkowisci. / Dwie kocistki pod ławeczką / cukierkami karmią kota... / Świątek, piątek czy niedziela / na podwórku wre robota!”

Wiersz, dowcipnie opisując swobodne zabawy dzieci na podwórku, doskonale obrazuje grupy korzyści związanych z taką aktywnością:

- ▶ **Rozwój ruchowy** – kałużyści, wygrzebując brud z kałuży, ćwiczą motorykę małą, a szyszkowisci, celując w siebie nawzajem, stymulują koordynację oko-ręka.
 - ▶ **Rozwój emocjonalny/społeczny** – tworząc podgrupy kałużyistów, błocistów, szyszkowistów i kocistek, dzieci ustalają relacje społeczne, wyznaczają i delegują zadania oraz przyjmują funkcje i role w zabawie.
 - ▶ **Rozwój poznawczy** – jak najlepiej wyczyścić kałużę i chodnik? Jak ocenić dobrze odległość, tak by trafić w cel? Jak zająć się małym kotkiem? Wszystkie te pytania mają charakter problemowy, a ich rozwiązanie wymaga kreatywności.
 - ▶ **Rozwój duchowy** – stymulacja sensoryczna, zabawa na łonie przyrody „wśród patyków i wśród liści” i empatyczny kontakt z naturą dostarczają nie tylko pozytywnych emocji oraz okazji do relaksu (wpływając pozytywnie na poczucie równowagi psychicznej), ale i pomagają zrozumieć miejsce człowieka w środowisku przyrodniczym.
- Bohaterowie wiersza angażują się także we wszystkie typy zabaw podwórkowych:
- ▶ **Zabawy ruchowe** – ciało jako „narzędzie” umożliwiające zabawę, przemieszczanie się, działania angażujące motorykę dużą.

- ▶ Zabawy konstrukcyjne – zorientowane na osiągnięcie celu za pomocą zbudowanej konstrukcji (mechanizmu) lub intencjonalnie wykorzystywane narzędzie.
- ▶ Zabawy symboliczne/dramowe – wiążące się z przyjmowaniem ról, nadawaniem ludzkich cech przedmiotom i zwierzętom.
- ▶ Zabawy we współpracy, z przestrzeganiem reguł – zaliczyć można do nich działania o powszechnie znanych zasadach, jak zabawa w chowanego, ale także aktywności, których reguły dzieci ustalają na bieżąco w czasie wymyślania zabawy.

Naturalnie świetny plac zabaw

Jak już wiemy, „świętek, piątek czy niedziela, na podwórku wre robota”, a dzieci nie trzeba zachęcać do aktywności na świeżym powietrzu. Jeżeli więc wspomniane zabawy ruchowe, konstrukcyjne, symboliczne i we współpracy są tak naturalne i wynikają z podstawowych potrzeb dziecka, maluchy zawsze znajdą sposób, by te potrzeby zaspokoić. Kłopot jednak w tym,

że widoków, takich jak te opisane w wierszu, coraz trudniej dopatrzeć się na współczesnych podwórkach. Paradoksalnie wynika to z faktu, że przestrzeń publiczna staje się obecnie coraz bardziej zadbane: trawniki i krzewy są przyszyty, nowe place zabaw ogrodzone, a klomby rosną na skwerkach wysypanych korą – jednym słowem, zieleni w mieście jest „zdyscyplinowana”, dyscyplinie (regulaminom) podlega też korzystanie z niej. Ponieważ jednak nie sposób krytykować podnoszenia świadomości estetycznej lub poszanowania dobra wspólnego, sposobem na pogodzenie potrzeby swobodnego korzystania ze środowiska z przestrzeganiem zasad kultury społecznej są właśnie naturalne place zabaw, które stanowią pomost między tradycyjnymi placami zabaw a swobodną zabawą na łonie przyrody.

Shelley Ethiel, na podstawie wniosków z prowadzonego projektu edukacyjnego, dostrzega znaczące różnice w zakresie stymulowania rozwoju dzieci przez ich aktywności na tradycyjnych i naturalnych placach zabaw:

	TRADYCYJNE PLACE ZABAW	NATURALNE PLACE ZABAW
URZĄDZENIA	Są unieruchomione i przytwierdzone na stałe (także ze względów bezpieczeństwa), mają ograniczone funkcje: służą do zjeżdżania, bujania się, wspinania	Wynikają z naturalnego ukształtowania terenu lub umieszczenia materiałów naturalnych na określonej przestrzeni. Czasami na ich terenie znajdują się tradycyjne urządzenia, jak huśtawka, ale preferowane są luźne, ruchome elementy. Ich wygląd nie jest uwarunkowany trendami designu
CEL ZABAWY	Główne zastosowania urządzeń to zaspokojenie potrzeby ruchu i wspieranie rozwoju fizycznego dzieci. Jednakże dla dzieci o obniżonej sprawności ruchowej niektóre zabawy/urządzenia są niedostępne	Stanowią przestrzeń dla różnych aktywności dzieci: zabaw bieżnych/ruchowych, manipulowania przedmiotami, zabaw symbolicznych, zabaw konstrukcyjnych czy zespołowych
CZAS ZABAWY	Dzieci szybko zmieniają zabawy, przeskakując z jednego urządzenia na drugie	Dzieci relatywnie dłużej bawią się w jedną, złożoną zabawę, której zasady i charakter ewoluują w trakcie
RELACJE SPOŁECZNE	Według badań na tradycyjnych placach zabaw dzieci częściej bawią się same, na naturalnych placach zabaw częściej tworzą grupy i zespoły	
BEZPIECZŃSTWO	Spełniają restrykcyjne wymagania bezpieczeństwa, posiadają certyfikaty, są poddawane przeglądom	Są projektowane zgodnie z zasadą, że place zabaw nie powinny być tak bezpieczne, jak to tylko możliwe, ale tak, jak to konieczne